

Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret

Vår referanse
2024/4-3

Dato
11.12.2024

Rapport etter tilsyn 5. juni 2024

1 INNLEDNING

(1) Den 5. juni 2024 gjennomførte Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret tilsyn hos Finnmark landforsvar (FLF) i Porsangmoen leir i Porsanger kommune.

(2) Tilsynet var meldt, se vedlegg 1, og fulgte et program som FLF og Ombudsnemnda var enige om på forhånd, se vedlegg 2.

2 OMBUDSNEMNDAS OPPFATNING PÅ BAKGRUNN AV OBSERVASJONER OG MOTTATTE OPPLYSNINGER UNDER TILSYNET

(3) På bakgrunn av observasjoner og mottatte opplysninger under tilsynet, vil Ombudsnemnda særlig fremheve:

(4) Ombudsnemnda merker seg sjef FLFs synspunkter om nødvendig infrastruktur rundt en ny brigade i Finnmark, se **avsnitt 12**. Videre merker nemnda seg at de tillitsvalgte ønsker større familieboliger, se **avsnitt 21**. Nemnda mener det er viktig å være lydhør overfor de tillitsvalgte på dette punktet.

(5) Ombudsnemnda slutter seg til sjef FLFs betraktning om at «forsvarsløftet» er avhengig av bestemmelser som legger til rette for fleksible anskaffelsesprosesser og ansettelsesprosesser, se **avsnitt 13**. Nemnda mener eksempelet fra FLF der det tok et snaut år å ansette en HMS-rådgiver tyder på en svært tungvint praksis. Slik bør Forsvaret ikke fortsette.

(6) Ombudsnemnda merker seg opplysningen fra de tillitsvalgte om virkningene av HR-reformen, se **avsnitt 23**, noe som har gjenklang hos hovedverneombudet og sjefersjanten, **avsnitt 36**.

- (7) Ombudsnemnda merker seg opplysningen fra de tillitsvalgte om lagførerskolen og hvor viktig den er for å styrke lederskapet nærmest soldatene, **avsnitt 24**. Nemnda holder dette sammen med bekymringen som hovedverneombudet og sjefsersjanten har om at ungt og uerfarent befal nærmest soldatene bidrar til at soldatene lider flere belastningsskader enn ønskelig, **avsnitt 34**.
- (8) Ombudsnemnda merker seg de tillitsvalgtes opplevelse av «pensjonssaken» i rettssystemet og hvordan det påvirker motivasjonen deres til å bli værende i Forsvaret, se **avsnitt 22**.
- (9) Ombudsnemnda mener at hovedverneombudets opplysninger om at det er dårlig tilgang på psykolog, og at systemet for oppfølging av soldatenes helse først og fremst er satt sammen med tanke på fysisk og ikke psykisk helse, gir grunn til bekymring. Nemnda er enig med hovedverneombudet i at oppfølging og ivaretagelse av personellens psykiske helse handler både om den enkeltes ve og vel og om Forsvarets stridsevne, se **avsnitt 35**.

3 ET UTVALG AV OMBUDSNEMNDAS OBSERVASJONER OG MOTTATTE OPPLYSNINGER UNDER TILSYNET

3.1 Overordnet om Finnmark landforsvar (FLF), særlig med tanke på langtidsplanen for forsvarssektoren 2025–2036 («forsvarsløftet»)

- (10) Sjef FLF mener at FLFs største utfordring er å få tilførsel av flere årsverk slik at FLF kan vokse jevnt og trutt, ikke brått, som det er lagt opp til per i dag. Videre mener sjef FLF det er viktig at FLF får besatt årsverkene med personell som har riktig kompetanse. I praksis gjelder det særlig offiserer og befal som er omkring 30 år og eldre.
- (11) I 2024 har FLF vokst med 10 årsverk. Sjef FLF mener at FLF burde vokst med minst 20 årsverk i år.
- (12) Dersom en ny Finnmarksbrigade skal bli en realitet, mener sjef FLF at det må skje store investeringer i infrastrukturen rundt brigaden. Det må legges til rette for at personell skal ønske seg til Finnmarksbrigaden og etablere familien sin der, eventuelt at man kan pendle effektivt mellom jobben i Finnmark og familien lenger sør. Dette setter krav til alt fra barnehager, skoler og butikker, til flyforbindelser, pendleordninger og andre økonomiske og sosiale incentiver.
- (13) Sjef FLF mener at et viktig suksesskriterium fremover er å sørge for at juridiske regler og interne prosedyrer tilpasses den politiske ambisjonen. Raskere og mer fleksible anskaffelsesprosesser og ansettelsesprosesser, samt delegering av større myndighet til sjefer på lavere nivå, er kjernen i dette.
- Sjef FLF brukte følgende ansettelsesprosess, som fant sted i 2023/2024, som eksempel for Ombudsnemnda:

- Det er krav til at FLF skal ha en HMS-rådgiver.
 - FLF brukte tre måneder på å få anledning til å lyse ut stillingen som HMS-rådgiver etter at sjef FLF hadde besluttet at det skulle gjøres.
 - Etter utlysning gjennomførte FLF stab intervjuer av tre søkere, hvorav to ble innstilt.
 - Innstillingen møtte motstand i tilsettingsrådet, som ligger til Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS). Rådssekretær hadde innvendinger mot FLFs vurderinger som ble fremlagt i rådet. Tilsettingsrådet var uenig med FLF i at søkeren som FLF hadde innstilt på andre plass, innfridde måkravene i utlysningen. Søkerens tidligere erfaringer som HMS-ansvarlig ble underkjent.
 - Søkeren som ble innstilt på førsteplass, takket nei og begrunnet dette blant annet med at det hadde tatt for lang tid før hun mottok tilbud.
 - FPVS gikk med på at vedkommende innstilt på andre plass kunne tilsettes midlertidig.
 - Denne prosessen tok, fra utlysning til tilbud om midlertidig ansettelse, syv måneder.
 - Hele prosessen, fra beslutning om utlysning lokalt på nivå 3 (sjef FLF) til vedkommende var tilsatt midlertidig, tok elleve måneder.
 - FLF må nå gjennomføre en ny utlysningsprosess for å få stillingen bemannet fast.
- Videre fortalte sjef FLF at FLF har opplevd at søkere har trukket seg *etter* å ha fått tilslaget på en stilling de har søkt, fordi behandlingen av søknaden deres om sikkerhetsklarering har tatt for lang tid hos Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA). Søkeren har da i mellomtiden fått annet jobbtilbud og takket ja til dette.
- (14) Sjef FLF opplever at Heimevernsdistrikt 17 (HV-17) satses på. Sjef FLF mener dette er bra og nødvendig: HV-17 står under Hærens kommando når det gjelder operative forhold, og skal kunne slåss mot fienden i første linje. Sjef FLF understreker at dette er et særpreg ved HV-17.
- (15) Sjef FLF fremhever at utdanningskompaniet i HV-17 er viktig. Det vil kunne bidra til å øke bevisstheten om Forsvaret og Heimevernet blant yngre generasjoner i Finnmark.

3.2 Om Porsangmoen leir

- (16) Garnisonssjefen i Porsangmoen leir informerte Ombudsnemnda om at kantineavtalen, som ble fremforhandlet av FLO, ikke er ideell for Porsangmoen leir.
- (17) Garnisonssjefen mener det ville vært bedre for personallet om kjøkkenet i Porsangmoen leir selv var ansvarlig for drift og innkjøp. Det ville tjent det lokale næringslivet, og det ville gjort logistikken enklere.

3.3 Møte med tillitsvalgte for ansatte i Finnmark landforsvar (FLF)

- (18) Til stede var representanter fra Norges offisers- og spesialistforbund, Befalets Fellesorganisasjon og Norsk Tjenestemannslag.
- (19) De tillitsvalgte informerte Ombudsnemnda om at personellmangelen er den største utfordringen for FLF, både nå og fremover. Forholdene ligger ikke til rette for å rekruttere flere. Boforholdene er for dårlige, og flybillettene er for kostbare. Uten infrastruktur og særskilte incentiver mener de tillitsvalgte det er håpløst for FLF å konkurrere med andre avdelinger om personell.
- (20) De tillitsvalgte la det fram slik for Ombudsnemnda:

«Myndighetene må tenke annerledes om innretningen av Forsvaret i Finnmark enn hvordan dette er lagt opp for avdelingene i Indre Troms og sørpå. Det behøves en fullkommen ordning for infrastruktur og nyetablering der alle myndigheter – kommune, helse, Forsvaret mv. – tar sin del av ansvaret.»
- (21) De tillitsvalgte fortalte Ombudsnemnda at de nylig oppførte familieboligene er 3-roms på ca. 70 kvadratmeter. Dette passer ikke for familier som har flere barn enn ett. De tillitsvalgte mener man må pusse opp de gamle familieboligene, som er 4-roms, og at det i tillegg bør bygges flere 4- og 5-roms familieboliger – i tillegg til 2- og 3-romsboligene som nylig er oppført. De tillitsvalgte fortalte nemnda at *«det virker som om planen til myndighetene er at folk skal pendle, ikke bo her»*.
- (22) De tillitsvalgte fortalte Ombudsnemnda at personallet opplever statens side i «pensjonssaken» – det vil si den pågående rettsprosessen om hvilken del av personallets inntekt som skal være pensjonsgivende – som smålig og stikk i strid med det entydige politiske signalet om et «forsvarsløft». De tillitsvalgte fortalte nemnda at personallet opplever seg som pensjonstapere, at misnøyen er svært stor, og at dette tærer på personallets motivasjon.
- (23) De tillitsvalgte mener personellrelaterte regler og prosesser må forenkles og tilpasses lokale forhold. De tillitsvalgte peker på at HR-reformen, som innebærer en sentralisering av HR-relaterte prosesser, har medført et stort etterslep på HR-støtte lokalt. Sikkerhetsklarering av personell er et annet eksempel på en ordning som er

innrettet slik at prosessen er unødig byråkratisk, tungrodd og sendreiktig. «*Det tar så lang tid at folk ikke gidder å vente lenger, og slutter*», ble Ombudsnemnda fortalt.

- (24) De tillitsvalgte fortalte Ombudsnemnda at lagførerskolen på Rena er svært viktig for å styrke lederskapet nærmest soldatene. Helst skulle de tillitsvalgte sett at befalsskolene ble tilbakeført til ordningen forut for utdanningsreformen. Befalsskolene garanterte for god kvalitet. De tillitsvalgte mener at godt lederskap nærmest soldatene er viktig i alle henseende, ikke minst i tilknytning til forebygging og håndtering av mobbing og seksuell trakassering.
- (25) De tillitsvalgte mener at «OMT» – ordningen for militært tilsatte – har bundet Forsvaret til utelukkende å vektlegge personellens *formelle* militære utdanning. De tillitsvalgte mener dette er til hinder for å utnytte kompetansen fornuftig. De tillitsvalgte sa det slik til Ombudsnemnda: «*Reell kompetanse betyr ikke stort lenger.*»

3.4 Møte med tillitsvalgte for vernepliktige soldater i førstegangstjeneste i Finnmark landforsvar (FLF)

- (26) De tillitsvalgte for soldatene i førstegangstjeneste i FLF fortalte Ombudsnemnda at soldatene føler seg ivaretatt av sitt befal, men at de også har erfart at befal er blitt omfordelt eller slutter, og at troppene som et resultat av dette, nærmest har gått i oppløsning.
- (27) De tillitsvalgte for soldatene fortalte Ombudsnemnda at soldatene i FLF ønsker seg mer trening på bakkekrig. Det er lite trening med våpen, og tilgangen på ammunisjon er dårlig. Soldatene har inntrykk av at det alltid går ut over trening med våpen og ammunisjon når Forsvaret skal spare penger.
- (28) De tillitsvalgte for soldatene fortalte Ombudsnemnda at soldatene stort sett synes det sosiale miljøet i FLF er bra, selv om man er «isolert fra alt».
- (29) På spørsmål fra Ombudsnemnda om hvordan han opplever at tillitsvalgtordningen fungerer i FLF, svarte den hovedtillitsvalgte for FLF at han opplever tjenesten som hektisk og stort sett god. Imidlertid pekte han på at den hovedtillitsvalgte for FLF, som «på papiret» er frikjøpt, i realiteten har to funksjoner: En funksjon som hovedtillitsvalgt og en funksjon som kommandoplass-soldat. Den hovedtillitsvalgte har opplevd at han av den grunn blir hverken det ene eller det andre.

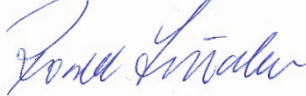
3.5 Møte med hovedverneombudet og sjefssersjanten i Finnmark landforsvar (FLF)

- (30) Ombudsnemnda ble informert om at sikkerhetsarbeidet i Hæren skal revideres i løpet av høsten 2024, og at det er en god anledning til å rydde opp i hvem som er ansvarlig for hva, i et sikkerhetsperspektiv.
- (31) Det er registrert over 300 hendelser ved FLF der personell er kommet til skade. FLF ligger særskilt høyt på statistikken hva gjelder antallet belastningsskader.

Hovedverneombudet og sjefssersjanten i FLF antar at trenden vil fortsette. «*Sekken blir ikke lettere, men formen til soldatene blir dårligere.*»

- (32) Ombudsnemnda ble fortalt at soldater holder skader skjult for ikke å miste stillingen sin eller muligheten til å få nye stillinger. Dette er en uønsket og uheldig utvikling.
- (33) Sjefssersjanten i FLF er bekymret for at det foregår en overrapportering av kulde- og frostskafer, ikke bare i FLF, men i Hæren som sådan. Sjefssersjanten er bekymret for dette, fordi det kan kamuflere reelle tilfeller som må tas tak i, behandles og følges opp. Han tror overrapporteringen kan skyldes en stor og vedvarende oppmerksomhet og omtale av slike skader.
- (34) Hovedverneombudet og sjefssersjanten i FLF tror en del skader skyldes ungt og uerfarent befall nærmest soldatene.
- (35) Hovedverneombudet fortalte Ombudsnemnda at det er krevende som verneombud å følge opp det psykososiale miljøet, fordi systemet først og fremst er laget for å registrere og håndtere fysiske skader. Det har også vært dårlig tilgang på psykolog. Samspill mellom lege, psykolog og prest er viktig, ikke bare for den enkelte soldat, men også for å bygge stridsevne.
- (36) Når det gjelder oppfølging av personell, ble Ombudsnemnda fortalt at linjelederne ved hver enkelt omstilling opplever å få stadig flere oppgaver og mindre tid til personellforvaltning. Gjennom HR-reformen frykter hovedverneombudet og sjefssersjanten at oppgavene som treffer linjeleder blir flere, og at den enkelte ansatte vil oppleve større avstand til profesjonell HR-støtte.

For Ombudsnemnda

Roald Linaker
forsvarsombud

Vedlegg

- 1 Tilsyn 4.–6. juni 2024 hos Finnmark landforsvar, Høybuktkmoen og Porsangmoen leir.DOCX
- 2 Program for Forsvarsombudet FLF Porsangmoen 05.-06. juni 2024

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

STORTINGETS OMBUDSNEMND FOR
FORSVARET

Karl Johans gate 25
0159 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/00116-37

28. februar 2025

Kommentarer til rapport etter tilsyn ved Finnmark landforsvar juni 2024

Forsvarsdepartementet (FD) viser til rapport etter tilsyn gjennomført av Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret ved Finnmark landforsvar (FLF) 5. juni 2024.

Forsvarsløftet som kommer av den brede politiske enigheten om ny langtidsplan for forsvarssektoren legger opp til en styrking av Forsvarets tilstedeværelse i Finnmark. Hæren skal videreutvikles med tilsammen tre brigader, hvorav FLF utvikles til Finnmarksbrigaden. En vellykket oppbygging av Finnmarksbrigaden avhenger av en koordinert utvikling av innsatsfaktorene både i omfang og tid.

Rettidig investering i og bygging av eiendom, bygg og anlegg (EBA) er viktig for innfasing av nytt materiell, og for å rekruttere og beholde personell og kompetanse. Forsvaret ga i desember 2024 oppdrag om å iverksette konseptfase for oppbygging av Finnmarksbrigaden. Utredningen som skal ligge til grunn for det videre arbeidet skal blant annet levere vurderinger knyttet til behov og investeringer innen EBA. Både tillitsvalgte og stedlige avdelingssjefer får mulighet til å kommentere vurderingene som gjøres i utredningen, herunder spørsmål knyttet til antall og type boliger.

FD har over flere år erkjent at boforhold er en viktig faktor i arbeidet med å øke ståtiden blant forsvarsansatte. Det er derfor det er avsatt om lag 11 milliarder kroner til personellrelatert EBA i den kommende 12-årsperioden og om lag 1 milliard kroner ekstra til vedlikehold av eksisterende bygningsmasse i de kommende årene. Innsatsen for å rekruttere og beholde skjer også gjennom andre tiltak, blant annet Forsvarets arbeid lønns- og insentivordninger. I arbeidet står insentiver for tjenestegjøring i distriktene sentralt, og Porsanger er det enkeltstedet hvor prosjektarbeidet foreslår høyest grad av satsing. Dette gjelder spesielt tiltak innen geografisk mobilitet, som økte insentiver for flytting, gode rammer for pendling og bruk av fleksibel arbeidsplass.

Postadresse
Postboks 8126 DEP
0032 OSLO
postmottak@fd.dep.no

Kontoradresse
Glacisgata 1
regjeringen.no/fd

Telefon
23098000
Org.nr 972417823

Avdeling
Personell- og
kompetansepol.

Saksbehandler
Henrik Izzet
Thommesen

Både FD og Forsvarets ledelse erkjenner at pensjonssaken som skal avgjøres av Høyesterett er av betydning for Forsvarets ansatte. I forbindelse med Stortingets behandling av langtidsplanen ble det også enighet blant alle partiene på Stortinget om at vi må legge til rette for at partene kan fremforhandle konkrete løsninger som gjør at en større del av inntekten blir pensjonsgivende. Det er en viktig prioritet for regjeringen. Uavhengig av det rettslige utfallet av denne saken, er regjeringen opptatt av å finne løsninger som sikrer en bedre balanse mellom inntekt og pensjon i fremtiden.

Med hilsen

Victoria Lossius Allum
ekspedisjonssjef

Ståle Tangestuen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg:

Kopi til:
FORSVARSSTABEN FST